

TEZĂUR LITURGIC
26 FEBRUARIE
SF.IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF.IERARH
PORFIRIE,
EPISCOPUL
GAZEI

BELGRAD, 1972

Архимандрит ЈУСТИН Поповић

ЖИТИЈА СВЕТИХ

26. ФЕБРУАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПОРФИРИЈА

епископа Газког[1]

Газа је град у Палестини на граници према Египту. У старини припадао је синовима Израиљевим, и то племену Јудину. Затим су га заузели Филистимљани. У њему је некада Сампсон рукама срушио незнабожачки храм. Овај град беше пун идолопоклоничког безбоштва. Иако је један мали део житеља био просвећен светом вером Христовом, коју су проповедали свети апостоли и епископи који су после њих били, ипак је огромна већина лутала у тами идолодемоније, клањајући се неком кипу, званом Марнас[2], и Венери[3], и другим нечастивим боговима јелинским.

И много се пута у граду Гази проливала хришћанска крв, нарочито у време богомрског цара Јулијана Отступника[4]. Јер тада незнабошци немилосрдно побише све свештенике и иноке и девојке посвећене Богу. Такво је безбожје и насиље вршено у граду Гази, који беше велики и многољудан, и нико није

могао да га очисти и потпуно просвети светом вером све до светог епископа Порфирија, о коме је реч. Он га потпуно просвети, идоле све сакруши, и цркву усред града подиже, и целу Газу приведе Богу с великим трудом, као што ће ова повест показати.

Свети Порфирије роди се у Солуну (око 347. г.) од родитеља богатих. У двадесет петој својој години он напусти родитељски дом, и браћу, и богатство, и удаљи се у египатску пустињу. Ту се замонаши, и проведе пет година у подвижничком животу поред светих отаца у Скиту (око 372-377). Онда отпутова у Јерусалим, поклони се животворном Крсту и гробу Христовом, и сва света места обиђе, па отиде у Јорданске пределе и настани се у једној пештери. И живљаше Богу у посту и непрекидним молитвама. И ту проведе опет пет година (око 377-382). Но тада се разболе у ногама, те не могаше ићи. И замоли једног познаника да га одведе у Јерусалим. А тамо, иако болестан, он је посећивао света места, клањајући им се. Кад пак није могао да иде на ногама, он је пузио на коленима, и тако не пропуштајући ни један дан одлазио светој цркви Васкрсења Христова и светом Крсту. А неки млади инок Марко, који касније и написа ово житије, видећи како се свети Порфирије, иако

болестан, свакодневно труди, стаде му служити Бога ради.

Овога Марка свети Порфирије посла са писмом у Солун, да раздели између његове млађе браће имање што им беше остало од родитеља, а да његов део донесе њему како би га раздао ништима. Марко оде и раздели имање како ваља, а Порфиријев део продаде за три хиљаде златника. Усто отац беше посебно оставио Парфирију хиљаду и четрдесет златника. Исто тако и хаљине и сребро, све то Марко најмарљивије донесе Порфирију у Јерусалим, и затече га здрава. А он, примивши то, одмах све раздаде ништима, и манастирима, мада сам беше убог.

А како оздрави, Порфирије блажени исприча Марку ово: бејаш у великој цркви на недељном свеноћном бденију, и спопадоше ме неподношљиви болови. Ја се одвукох и легох крај свете Голготе. И од великих болова бејаш као изван себе, и видех Спаситеља нашег на крст прикованог, и једног разбојника где на другом крсту виси и, стадох викати, говорећи: Сети ме се, Господе, кад дођеш у царство своје! А Спаситељ рече разбојнику: Сиђи с крста, и исцели га од телесне болести, као што ја исцелих тебе од душевне. И разбојник сиђе к мени с крста, загрли ме и пољуби, и подиже ме са

земље, говорећи: Приђи к Спаситељу. И ја приступих Господу, који беше сишао с крста, и рече ми: Узми ово дрво и чувај га. И ја узех и стадох носити крст Христов, и одмах дођох к себи и – обретох себе потпуно здрава, као да никада нисам боловао.

Затим после кратког времена (око 392. г.) патријарх јерусалимски Праилије[5] произведе блаженог Порфирија за презвитера. Њему беше око 45 година. И би му поверено да чува часно и животворно дрво Крста Христова, које се држало у затвореном златном ковчегу (а дуги део је био светом царицом Јеленом однесен у Цариград). И испуни се Порфиријево виђење, у коме виде Господа који му даде свој Крст на чување.

Три године проведе преподобни Порфирије у презвитерском чину, када се епископ у граду Гази Енеја престави. И газки хришћани са свештенством одоше у Кесарију Палестинску к митрополиту, блаженом Јовану, под којим беше Газа. И молише га да им да епископа, силна у речи и у делу, да може противстати идолопоклоницима, којих беше велика већина у граду, заједно са свима градоначелницима. А митрополит, наредивши свима пост, мољаше се Богу да му покаже достојна човека за то место. И би му откривено у виђењу да је такав човек

преподобни Порфирије, презвитер јерусалимски, чувар Животворног Дрвета. Зато митрополит одмах написа писмо пресветом патријарху јерусалимском Праилију, молећи га да му пошаље оца Порфирија тобож ради неког посла. Патријарх позва Порфирија, показа му митрополитово писмо, и нареди му да иде у Кесарију. Најпре се преподобни Порфирије двоумљаше, затим рече: Нека буде воља Господња!

Изишавши од патријарха, преподобни Порфирије рече своме ученику: Брате Марко, хајдмо да се поклонимо светим местима и животворном дрвету Часнога Крста, јер га нећемо скоро видети, сем после много година. Ученик му одговори: Зашто тако говориш, оче? Ја држим да ћемо га видети кроз недељу дана. На то му светитељ рече: Прошле ноћи видех Спаситеља који ми говораше: Врати ми благо (дрво Крста), које оставих код тебе, јер хоћу да те оженим невестом, истина сиротом и одбаченом, али добром. Узевши је, ти је украси, да би заборавила своју првобитну сиромаштину. Јер, ако је и сирота, ипак није туђа, него ми је сестра блиска. Пази дакле да, имајући њу и стројећи дом, не учиниш неку неправду или отмицу или безакоње. Јер ћеш тиме и мене разгневити и њу ожалостити, пошто су јој такве

ствари непријатне. Надај се дакле и не падај духом, и све ће ти се послати, откуда и не очекујеш. – То ми Господ саопшти у ноћном виђењу, и бојим се да се некад бремене туђих грехова не свали на мене, који имам мноштво својих грехова.

Рекавши то ученику, он оде и поклони се свима светим местима, затим са много суза – животворном дрвету Часнога Крста. И пошто га закључа у ковчегу, он отиде и предаде кључеве пресветом патријарху. И узевши благослов од њега, он крену у Кесарију Палестинску са својим учеником Марком, и са другим младићем Варухом, кога преподобни пре кратког времена беше пронашао на ђубришту болеснога и свег у ранама, па га исцелио, и овај му служаше. А кад преподобни Порфирије стиже у Кесарију, би с радошћу дочекан. И убеди га преосвећени митрополит Јован да прими, иако није хтео, посвећење за епископа газког. И плакаше преподобни дуго и неутешно, говорећи да је недостојан таквог сана. Затим се покори вољи Господњој. И би послат у Газу са свештенством и грађанима газским (око 395. г.).

Надајући се његовом доласку, незнабошци из села око Газе нарочито се сабраше, да пут, којим је имао проћи епископ хришћански свети Порфирије, сав посуше трњем, испресецаше

рововима, силним изметом смрдљивим залише, неке смрдљиве материје запалише, и тако учинише да се тим путем није могло проћи. А то урадише из мржње према хришћанима, и из демонског непријатељства према светом Порфирију. Хришћани са својим епископом светим Порфиријем једва успеше да прођу тим путем, претрпевши много муке и труда због ровова, трња и дима. И тако мучећи се цео дан, они ноћу стигоше у град. У граду пак беше само једна хришћанска црква, и то мала, јер ни хришћана не беше много. А идолских храмова беше много. Идоли стајаху и по улицама. А у средини града беше огроман и диван храм њиховог најглавнијег бога, поганог Марнаса, подигнут у давнини. Он је красио сав град својом величанственошћу, висином, и уметничком и прекрасном грађевином. Примивши епископски престо, преподобни Порфирије стаде пасти тамошње мало стадо Христово. Те године, када светитељ Христов Порфирије дође у Газу, беше велика суша и глад. И сви незнабошци житељи говораху да су се због Порфиријева доласка у град разгневили богови, те закључали небо. А жреци пустише глас у народ, како их је тобож бог Марнас известио да је Порфирије узрок свему злу. И скупише се сви идолопоклоници у храм Марнасов, и приношаху

многе жртве, молећи се и вапијући к Марнасу, за кога говораху да је бог кише, да им подари кишу. И проведоше седам дана молећи се, и песме певајући, и изван града излазећи, али кише не би.

После тога скупише се сви хришћани са женама и децом. Било их је свега двеста осамдесет. Јер се тада у Гази обрете само толико верујућих у Христа душа. И они молише свога епископа светог Порфирија, да сатвори саборну молитву и изађе са крстовима изван града, и измоли од Бога кишу. Јер глад већ досађиваше свима. Усто исмевања и увреде које трпљаху од безбожника, који су непадање кише приписали хришћанском епископу. Свети Порфирије, наложивши пост, нареди да се саберу сви у цркву те вечери. И пошто отслужи свеноћно бденије, ујутру сатвори литију, на челу које иђаше Часни Крст. И изађоше изван града и дођоше до стародревне цркве, коју некада подиже преблажени Асклипије епископ, исповедник Христов, који је много пострадао за православну веру. Одатле с песмопјенијем одоше на губилиште светог Тимотеја[6], где бежу положене мошти и других светих мученика. И тако, трудећи се у молитви с литијом, вратише се у град у три сата по подне, и нађоше капију од града чврсто затворену. Јер безбожни идолопоклоници, видевши да

хришћани са епископом својим изађоше изван града, затворише град, не желећи да их пусте унутра. И стајаху пред капијом два сата, и нико им је не отвори. А Бог, видећи трпљење слугу својих и сузе, и услишујући молитве угодника свог Порфирија, подиже ветар од подне, као некада у време пророка Илије, и покри небо кишним облацима. И бише севања муња и громови, и на заласку сунца паде киша. А неки од незнабожаца, видевши такво чудо, отворише градску капију, придружише се хришћанима, и иђаху појући: Христос Бог је једини истинити Бог. И уђоше у цркву сви с великом радошћу. И примише незнабошци од епископа свето знамење и оглашење за крштење, јер вероваше у Христа. И беше их сто двадесет седам, и то: осамдесет осам људи, тридест и пет жена и четрнаесторо деце. И заблагодаривши Богу, разиђоше се својим домовима. А велика киша падаше целу ту ноћ, и другог и трећег дана, и напоји земљу довољно. И придружише се стаду Христовом, осим оних првих, још сто двадесет и седам незнабожаца, и после њих још сто пет исте године. И пошто сви примише свето крштење, ревноваху у светој вери. А остали идолопоклоници не престајаху са непријатељством према светом Порфирију и вређањем хришћана. Јер када је у град долазио

намесник, они су га нахушкавали, дајући му много злата, да мучи хришћане. И свакога дана, као некада Египћани Израилце, градским радовима кињаху верне. Свети пак Порфирије, видећи невољу Христових људи, туговаше веома, и непрестано се и дању и ноћу са сузама мољаше Богу, да заблуделе обрати на пут познања истине.

Потом гореспоменути слуга светитељев Варух би послат у оближње село ради овога: идолопоклоник неки, који је живео на црквеном имању, дужан је био да цркви хришћанској плаћа годишњи данак. Али он, не желећи да одмах да данак, него одлажући за касније, противљаше се Варуху, и изроди се свађа међу њима. На то налетеше други идолопоклоници, моткама на мртво истукоше блаженог Варуха и, мислећи да је мртав, извукоше га изван села и бацише на једно пусто место. Сутрадан пак ђакон Корнилије, и с њим два друга хришћана, пролазећи туда, нађоше Варуха где лежи као мртав. Јер не могаше ни говорити, ни чути, ни очима гледати, ни рукама или ногама мрднути, само душа беше у њему. И они га натоварише на леђа, и унесе у град. А неки идолопоклоници, видећи где носе Варуха, мишљаху да га мртвог уносе у град. И насрнуше на оне што су га носили, и стадоше их бити, говорећи: Зашто

такву гадост чините, уносећи мртваца у град? Јер у Газана беше обичај да мртваце износе ван града ради сахране. И отевши Варуха, везаше га за ноге, и вуцијаху опет изван града. А ђакон Корнилије отрча те извести о томе светог епископа Порфирија. И похита епископ, и друга братија с њим, и сустиже оне што вуцијаху Варуха, смирено их мољаше да престану с таквом бездушношћу. А они и епископа злостављаху. На то се слеже мноштво људи, и видевши епископово трпљење и смирење, како се не противи онима што га злостављаху, стадоше се препирати с овима и с онима што мртваца вуцијаху. И би међу њима препирка и свађа, и стадоше се тући међу собом. И настаде лом и гужва. За то пак време свети епископ и хришћани узеше блаженог Варуха и однесе у цркву, а већ је увелико била ноћ. И видевши да је душа још у њему, свесрдно прионуше да га исцеле. А свети се целу ноћ са сузама мољаше Богу за њега. Затим болесник отвори очи, и проговори тражећи воде. И када га напојише, он стаде разговарати, и исприча им шта је све било.

А кад свану дођоше у цркву градоначелници са мноштвом народа, и стадоше викати и дерати се, говорећи: Зашто, насупрот старом отачаственом закону, унесите мртваца у град?

Тада изађе пред њих свети епископ Порфирије са свима присутним хришћанима. А они, угледавши епископа почеше га гадно грдити и бешчестити, на остале пак хришћане навалише и стадоше их бити. Тада блажени Варух, добивши изненада силу од Бога, устаде брзо, као да никада није боловао, дохвати добру мотку, и стаде бити и гонити безбожнике. А они, кад га угледаше жива, препадоше се страшно, јер мишљаху да је устао из мртвих. И једно од страха, а друго од батина, они нагоше бежати газећи један друтога. И одјури их Варух, као некада Самсон Филистимљане, од цркве све до поганог Марнасовог храма њиховог. Од тога времена сви се незнабошци бојаху Варуха, и не смејаху ни на путу да се сретну с њим. А свети Порфирије, заблагодаривши Богу за изненадно и неочекивано оздрављење Варухово, и за тако велику телесну снагу и силу које доби од Бога, произведе Варуха за ђакона, а и Марка с њим. Светитељ Божји Порфирије, видећи да неверници свакодневно злостављају верне, он посла ђакона свог Марка у Цариград (око 398. г.) к благочестивом цару Аркадију[7], молећи га за наређење да се у Гази поруше идолски храмови. Исто тако он писа и пресветом патријарху цариградском Јовану Златоусту[8], молећи га за помоћ и посредовање код цара. И нареди цар да

се у Гази затворе и закључају идолски храмови, да се више у њима не би приносиле погане жртве. Али не нареди да се поруше, да не би сувише ожалостио незнабожни народ.

Да ову цареву наредбу спроведе у дело, дође у Газу неки царев човек, по имену Иларије. Он доведе са собом многе помоћнике и војнике из Азота и Аскалона. И пошто Газанима показа царево писмо, он затвори идолске храмове, и запечати их, а три главна градоначелника баци у тамницу. Тада незнабошци скупише много злата, дадоше га царевом човеку Иларију, молећи га да им не затвори онај највећи храм усред града, Марнасов, а са осталим храмовима нека ради шта хоће. Иларије, волећи више злато него Христа Бога, остави им Марнасов храм слободан, а остале мање храмове затвори, и идоле у њима сакруши. И отпутова овај златољубац као да је већ извршио царево наређење. Јер он заиста беше само по спољашности хришћанин, а изнутра беше пун незнабожачког неверја, и помагаше незнабошце. Незнабошци пак, имајући слободан велики Марнасов храм, за остале затворене храмове не мараху, и не престајаху чинити пакости хришћанима.

У то време догоди се једна чудесна ствар, која не мало људи приведе к светој вери. Наиме,

једној угледној жени, кћери једног од првих грађана, и супрузи знаменитог човека, којој беше име Елија, дође време да се породи, пошто беше трудна, али не могаше. Болови њени беху велики. Другог дана јој би горе, трећег још горе. Довођаху јој многе бабице и врачаре, али јој ништа не могаше помоћи. И тако се мучаше седам дана. А њен муж, и отац, и мајка, и сви сродници, тих дана непрестано са сузама приношаху за њу жртве и молитве у Марнасовом храму, просећи помоћи од поганог бога свог. Али помоћи не беше, само се љуте муке и болови умножаваху све више и више. И већ сви, гледајући на такво њено мучење, изгубише наду, паћаху због ње, плакаху и ридаху, и посматраху њен крај. Међу њима беше једна старица, хришћанка по вери. Она отрча до цркве, и са много суза мољаше се Христу Богу за несрећну жену. Свети Порфирије, видевши је где плаче и метанише, упита је зашто плаче. А она паде к ногама светитељевим, исприча му све, и мољаше га да се помоли човекољубивом Богу за ову велику паћеницу. Светитељ је посла к болесници, научивши је шта да ради и говори. Дошавши у онај дом, старица скупиле све болесничине сроднике, и родитеље, и мужа, па им рече: Овде има један добар и искусан лекар; он ме посла к вама да вас

упитам, шта ћете му дати када исцели болесницу. Чувши то, родитељи рекоше: Ако жели, нека узме сва имања наша, само да нашу милу кћер видимо живом и здравом. Тако и муж говораше да је готов дати све за живот и здравље своје супруге. Старица им онда рече: Подигните у вис руке своје, и заклетвом потврдите реч своју, да обећање ваше буде сигурно, и да не преварите тог лекара. – Они врло радо и са сузама подигош јруке и рекоше: У све дане живота свог бићемо слуге његове, само нека исцели јединицу кћер нашу, без које нам ни живота нема. Јер какав ће нам бити живот и радост без ње? – Чувши то, старица громко узвикну над болесницом, говорећи: Велики свештеник Порфирије каже ти ово: Исцељује те Исус Христос, Син Бога живота; веруј у Њега, и бићеш жива! – Жена одмах јекну и – породила се. И болови јој уминуше. Тада сви присутни, задивљени, повикаше: Велики је Бог хришћански! велики је свештеник његов Порфирије!

Сутрадан родитељи, и муж породиљин, и сви сродници, одоше к светом Порфирију и падоше пред ноге његове, молећи га да их преведе у Христову веру. Светитељ их огласи, и нареди им да посте и посећују свету цркву. И после кратког времена он их крсти, и породиљу, и

новорођенче, коме даде своје име: Порфирије. И беше шездесет и четири оних што се крстише. Са множењем стада Христова, множаше се и непријатељство идолопоклоника, и из дана у дан све горе поступаху са хришћанима, гонећи их непрестано на градске кулуке, и батилама их приморавајући као робове на разноврсне тешке радове. Још им и штете прављаху по њивама и баштама, да би хришћани били у оскудици и великој беди, и због тога у немогућности да дају прописане народне дажбине и царске порезе. Гледајући то, и не могући да трпи такву неправду чињену хришћанима од незнабожаца, светитељ Божји Порфирије оде у Кесарију к блаженом митрополиту Јовану, молећи га, или да га ослободи епископства, или да заједно с њим пође у Цариград да моле цара за наређење, да се на сваки начин поруше храмови идолски и заустави свирепост незнабожаца. Митрополит Јован радије пристаде на путне тегобе, јер би зима, него да блаженог Порфирија ослободи епископства. И севши на лађу, они пођоше (око 400. год.). Пошто је пловидба била благополучна, они за десет дана стигоше до острва Родоса. Чувши да на острву има неки инок Прокопије, човек свет и прозорљив, који пустињачки живи у пустом месту, они одоше да га посете. А он, провидевши долазак њихов и да су епископи,

срете их и одаде им поштовање које доликује архијерејима. И кад сазнаде разлог њиховог путовања, он их упути шта да раде у Цариграду, да би добили шта желе. Идите најпре, рече, к пресветом Јовану Златоусту, и он ће вам помоћи својим добрим саветом. Мада он сада не одлази у царску палату, пошто је царица љута на њега, али му је пријатељ царичин коморник, евнух Амантије, човек побожан и добродетељан. Он ће вас препоручити њему, и ви ћете његовим посредовањем добити све. Јер ће вас он одвести царици, и ви ћете јој сами подробно испричати своју муку. А царици прореците да ће родити сина, који ће и царовати. Када то буде чула од вас, она ће се обрадовати, јер је већ девети месец откако је у другом стању, и учиниће вам све што желите.

Сматрајући овако упутство и обавештење као већ саму жељену ствар, свети епископи Јован и Порфирије с радошћу наставише своју пловидбу, и за других десет дана стигоше у Византију. И држећи се упутства преподобног Прокопија, они најпре одоше к патријарху, пресветом Јовану Златоусту. Он их прими чесно и љубазно. А сутрадан позва царичиног коморника Амантија евнуха, упозна га с епископима из Палестине, и повери му бригу око тога да они добију од цара оно што моле.

Чувши од светих епископа подробно све, и како хришћани у Гази пате од незнабожаца, евнух се расплака и, испунивши се божанске ревности, рече: Не тугујте, оци свети, јер ће Господ Исус Христос сам заштити верне слуге своје, и избавити их од тлачитеља. Ви дакле молитe Господа, а ја ћу говорити царици. И надам се у Бога, да ће склонити срце њено к милосрђу. А сутра ћу вас одвести к њој, и ви ћете јој својим устима рећи све што желите. – Пошто то рече епископима, евнух оде.

Сутрадан царичин коморник Амантије евнух посла по светитеље Божје, Јована и Порфирија, и позва их у царску палату, и одведе их код царице. Угледавши светитеље, она им прва рече: Благословите, оци! А они јој се поклонише. Царица пак сеђаше на златном одру, и рече им: Опростите ми, архијереји Божји, што не могу да вам одам дужну почаст, јер сам бременита, а требало је да вашу светињу сретнем у претсобљу. Него молитe Господа за мене, да по доброти његовој могу родити дете што је у утроби мојој. – А свети оци, удивљени њеном смиреношћу, рекоше: Бог који је благословио утробу Сарину и Ревекину и Јелисаветину, нека благослови и твоју утробу, и нека оживи у њој ношени плод! – Пошто им предложи да седну, она стаде говорити: Знајте ради чега сте превалили тако

тежак пут, јер ми је Амантије све казао. Но, ако пристајете, кажите и ви шта требате, да бих боље разумела. И епископи подробно испричаше царици о свима злостављањима која незнабошци чине хришћанима, и молише је да укаже помоћ злостављанима. А она, саслушавши све, рече: Немојте туговати, оци свети! јер се надам у Господа Исуса Христа, Сина Божјег, да ћу умолити цара да испуни вашу молбу. А сада идите те се одморите од пута, јер видим да сте уморни. И молите Бога за мене да ми помогне у моме заузимању за вас пред царем. – Пошто царица рече то светим епископима, и пошто им подари доста злата за издржавање, она их отпусти охрабрене.

А када цар дође код царице, она му исприча о доласку палестинских епископа, и о разлогу њиховог доласка, и о злостављању хришћана од стране незнабожаца, и моли га да поруши идолске храмове у Гази. Чувши то, цар се замисли, па рече: Знам тај град, знам да с великом ревношћу служи идолима, али нам је од користи, јер нам отуда долазе многи приходи. Ако храмове богова њихових порушимо одједном, и огорчимо их, они ће се уплашени разбећи, па ће град опустети, и ми ћемо се лишити толиких прихода. Није ли боље да их постепено смиравамо: да им најпре одузмемо

градску управу, па затим храмове затворимо, и забранимо им приношење идолских жртава? А кад виде себе тако притешњене, они могу познати истину, и прићи јој. – Чувши то од цара, царица се веома ожалости, и кроз сузе рече: Сам Господ Христос помоћи ће слугама својим хришћанима, ако им ми не желимо помоћи. Овом разговору између царице и цара присуствовао је коморник Амантије, и он то каза светим епископима. Идућег дана царица позва свете епископе, и рече им: Говорила сам цару о вама, о целој вашој невољи, и о вашој молби, али он не пристаје, сматрајући да би се тиме нанела тешка неправда идолопоклоницима газким. Али, не тугујте, јер ако Бог да, ја нећу престати досађивати цару док не испуни вашу молбу. – Чувши то, епископи јој се поклонише. Тада се свети Порфирије опомену пророчанских речи светог Прокопија о царици, и рече јој: Потруди се господарице, за нас Христа ради. А он ће ти за труд дати сина, који ће се пред твојим очима зацарити, и много ће година поживети у свакој срећи царској. – Када то царица чу, веома се обрадова, лице јој се засија од радости, и она рече: О свети оци! молитe се за мене да, као што кажете, родим сина. Ако то буде, ево ја вам обећавам да ћу испунити све што желите, не само оно што тражите већ и оно

што не тражите. Учинићу помоћу Христовом. Јер ћу усред града Газе подигнути свету цркву. Идите дакле с миром, и чекајте, молећи се за мене човекољубивом Богу.

Затим се навршише дани да царица роди. И роди мушко дете (401. год.), као што свети оци прорекоше. И наденуше му дедино име Теодосије. Јер отац цара Аркадија беше Теодосије[9], који је царовао с Грацијаном[10]. Роди се овај други Теодосије у порфири, што беше претсказивање његовог царовања. И би велика радост цару Аркадију и целој престоници. А царица посла свога коморника Амантија к светим оцима, Јовану и Порфирију, са оваквом поруком: Благодарим Христу што ми вашим светим молитвама дарова сина. Оци свети, измолите у Господа детету живот и многољетије, и мени ништавној здравље, да испуним што вам обећах.

Након седам дана царица позва к себи светитеље Божје, Јована и Порфирија, и сrete их на вратима своје ложнице носећи новорођенче на рукама, и преклони пред њима главу своју, говорећи: Благословите оци мене и сина мог, кога ми Бог дарова вашим светим молитвама! – И они благословише крсним знаком и њу и дете њено, па седоше и разговараше о многим корисним стварима.

Затим их царица упита: Знате ли, оци, шта сам смислила да учиним поводом ваше молбе? А свети Порфирије одговори: Све што си смислила, госпођо, од Бога си смислила. Јер прошле ноћи то би откривено ништавости мојој у виђењу, које би на овај начин: Налазио сам се у Гази, у Марнасовом храму идолском; тамо се налазила и твоја побожност. И ти си ми пружила Свето Еванђеље, говорећи ми: Узми и читај! Узевши га, ја га отворих и нађох место где Господ каже Петру: Ти си Петар, и на овоме камену сазидаћу цркву своју, и врата паклена неће је надвладати (Мт. 16, 18). А ти, госпођо, одговарајући рече ми: Мир теби! Мушки се држи и јачај! – Ја се онда тргох. И то ме уверава да је Син Божји ставио у срце твоје добру намеру о нама. Реци дакле, господарице, какво си то добро смислила за нас. А царица одговори: Ако Христос хоће, кроз кратко време новорођенче ће се удостојити светог крштења. А ви до тога времена спремите молбу, и у њој изложите све што желите. И када дете буде изношено од светог крштења, ви подајте молбу ономе који буде крштено дете носио на рукама, а ја ћу га научити шта има да ради. И надам се у Сина Божјег, да ће по своме благоволењу све добро удесити.

Они отидоше и спремеше молбу. Написаше у

њој много шта, не само о уништењу идола и рушењу њехових поганих храмова, него и о ослобођењу хришћана од кулука и дажбина, и о томе да се имања царска даду светој цркви хришћанској, која је веома сиромашна и убога, да би се служитељима њеним дало за издржавање, и о другим стварима корисним и радосним по угњетене и осиротеле хришћане. И чекаху дан када се царев син имао крстити. И кад тај дан дође, сав град беше дивно окићен, по зидовима су блистали златни и сребрни украси, и сав народ је био обучен у свечане хаљине. Нови цар је био ношен на крштење веома свечано. Носио га је, покривена царском порфиром, неки знаменит човек, чије су скупоцене хаљине блистале, а испред њега и иза њега ишло је мноштво кнезова и властеле; а са стране је ишла војска са златним оклопима, носећи златасто оружје. И беше дивно видети сву ту славу царску, и лепоту, и величанство. Свети Порфирије рече: Кад је толика слава цара земаљског, пролазног, колика ли је слава Цара небеског, вечног? – Пошто нови цар би унесен у цркву, оба света епископа стадоше крај двери црквених, држећи припремљену молбу. И када по свршеном светом крштењу излажаху сви из цркве са новокрштеним царем, свети епископи узвикоше говорећи: Молимо твоју побожност,

нови царе, прими молбу нашу, и покажи у почетку свога царовања да си милостив! Говорећи то, свети оци метнуше молбу на новорођенче. А човек који га је носио стаде, узео ону молбу, нареди да буде тишина, отвори молбу, и читаше гласно да сви чују, јер га је тако царица била научила. И прочитавши један део молбе, он је сави, и десном руком стави под главу новог цара, поћута мало као да очекује пристанак, па онда узвикну говорећи: Његово царско величанство наређује, да се неизоставно испуни све што се у овој молби тражи, пошто је ово прво његово царско наређење, и ни на који се начин не сме мењати.

Сви који то видеше и чуше, удивише се и поклонише се, благосиљајући новог цара који са милосрђем почиње своје царовање. А величаху цара Аркадија, и говораху да је Богом благословен што се удостоји да има сина цара, који му сацарује, и већ издаје своја наређења за добра дела. И одмах би извештена царица о томе. А она, препуна радости, поклони се Богу узносећи Му благодарност.

А када новокрштено дете цара уношаху у царску палату, изиђе му мајка у сусрет, узео га у руке и матерински га пољуби. Затим га однесе своме мужу, цару Аркадију, и честита му, говорећи: Благо теби, господине мој, што очи твоје виде у

животу твоме цара – изданак срца твог! А цар Аркадије, чувши то, веома се радоваше. Царица пак, видећи га светла и весела, рече: Ако је по вољи, господине, да видимо шта пише у овој молби новоме цару – сину нашем. Свакако се његово прво наређење, издато поводом овде написаног, има извршити. И нареди цар да се молба прочита. А кад би прочитана, цар рече: Тешка је заиста ова молба, али је теже одбацити је, пошто је ово прва наредба сина нашег, и није лепо мењати је. Царица на то рече: Не само није лепо мењати прво наређење сина нашег, него није добро пренебрегнути молбу светих људи, који су ми претсказали да ћу родити сина. Цар Аркадије одмах нареди да се царским граматама потврди све што је написано у молби палестинских епископа. А када бише готове грамате, написане од лица обадва цара, Аркадија и Теодосија, царица позва архијереје Божје, Јована и Порфирија, и показа им те грамате, питајући их да ли им се свиђају. Они изјавише да им се свиђају. И поклонивши јој се, они јој заблагодарише за такво милостиво и благоразумно старање њено. А молише је да се од царева пошаље у Газу неки човек, вернији од оног првог, који би спровео у дело царска наређења. И би одређен за то човек благоверан и богобојажљив, по имену Кинегеје. Њему цареви

поверише да отпутује у Газу, и поступи тачно и правилно по наређењу. Царица пак даде светом Порфирију доста злата, да у средини грала Газе подигне цркву од камена, исто тако и гостопримницу. И још му обећа да ће дати колико год буде потребно за довршавање цркве. А одвојено даде обојици поклоне, и златне и сребрне сасуде црквене за кесаријске и газке цркве, и злато за пут. Тако исто цар даровима обдари свете епископе, и снабде их потребним за пут златом, и отпусти с миром. Они се онда поздравише са пресветим патријархом Јованом Златоустом, и отпловише у своју постојбину (402. г.). А за њима крену на пут царев изасланик Кинегеје, коме царске наредбе беху уручене.

Када се приближише острву Родосу, свети оци Јован и Порфирије молише господара од лађе да пристане уз обалу, да би они могли отићи и поздравити се са преподобним Прокопијем пустињаком. Али господар од лађе не хте, говорећи да је ветар неподесан. Уствари, он није хтео да послуша светитеље Христове, јер беше потајни аријанац, и мрзаше ове правоверне епископе. И када прођоше острво Родос, одмах настаде бура и таласање, и сви беху у великом страху бојећи се потопљења. И то је тако трајало цео дан и сву ноћ. А у свитање свети Порфирије

задрема мало, и виде преподобног Прокопија који му говораше: Господара од лађе усаветујте да се одрекне аријанске јереси и да је прокуне, па га огласите за крштење, и одмах ће страшна бура престати. Пробудивши се, свети Порфирије исприча своје виђење блаженом митрополиту Јовану и другима што беху с њим, па дозваше господара од лађе и рекоше му: Ако желиш да се твоја лађа спасе потопљења, и ми сви, а нарочито да се твоја душа избави вечне погибљи, онда се одреци зловерја свог, јереси аријанске, и присаједини се васељенској вери. – Господар од лађе се удиви како свети епископи дознаше тајну коју нико није знао, и рече им: Пошто вам Бог откри тајну срца мог, ја се одричем Аријевог умовања, и верујем као што верујете ви. Но утврдите ме ви боље у светој вери.

Чим то господар лађе рече, одмах престаде бура и настаде тишина на мору. А светитељи га поучише из Светога Писма, утврдише га у правоверју, огласише га и крстише. Пошто остали део пута препловише благополучно, пристадоше у Мајуму, који је двадесет стадија удаљен од града Газе. И пођоше у Газу сувим. А кад верни сазнадоше за њихов долазак, изиђоше им у сусрет са псалмима и појањем, носећи свети Крст на челу поворке, и с великим

веселем и слављем уведоше у град архијереје Божје. Гледајући то, идолопоклоници шкргутаху зубима од беса, али се не усуђиваху да им учине какво зло, јер већ беху чули да су хришћански епископи чесно примљени од цара, и да долази царско наређење да се свим силама онемогући насиље незнабожаца и поруше идолишта њихових богова. А хришћани, идући с чесним Крстом и својим архијерејима, приближише се идолу Венере. То беше кип жене обнажене сасвим бестидно. Томе идолу велико поштовање указиваху Газани, нарочито женски пол, палећи свеће пред њим и кадећи га мирисима. Јер демон који у том идолу живљаше, многе у сну привиђењима прелашћаваше, наговарајући девојке или жене на телесне грехе. Када се хришћани приближише том идолу, који је на раскрсници стајао високо, демон одмах побеже, бацивши идола на земљу. Павши пак на земљу, идол се разби у парампарче, јер беше од мермера, и уби два незнабошца, који су тамо стајали, и исмевали хришћанско појање. Видевши то чудо, многи од незнабожаца вероваше у Христа, и придруживши се хришћанима отидоше к светој цркви и тражаху свето крштење. Беше их тридесет и два човека и седам жена. И би двострука радост вернима: прва, због срећног повратка њихових пастира; и

друга, због спасења душа људских. А блажени митрополит Јован остаде у Гази два дана, па оде у Кесарију, испраћен далеко од хришћана. После неколико дана стиже у Газу царев изасланик, гореспоменути Кинегеје. Он доведе са собом многе чиновнике и војводу са војском. И незнабошци се веома уплашише, а неки и из града побегоше. И сутрадан он сазва све градоначелнике и сав народ, и објави им царску наредбу о рушењу идолских храмова и о уништењу идола. И када се наредба громко читаше, незнабошци подигоше глас свој, и стадоше плакати и кукати. Не могући да то подноси, Кинегеје даде знак војницима, и они навалише на њих, стадоше их бити, и разјурише их. А хришћани, веома обрадовани, благодарише царевима славећи их и величајући их. Онда с војском кренуше на идолопоклоничке храмове, и стадоше их рушити. У граду пак беше осам великих идолских храмова: храм Сунца[11], Венере, Аполона, Просерпине[12], Хекате[13], Јерона, Фортуне[14] и Марнаса. Марнасов беше највећи, и највише поштован међу незнабошцима. А беше још безброј других идола, по Трговима и улицама, по кућама и на зидинама градским, и у околини града по путевима и баштама и њивама. И току десет дана хришћани све те идоле полупаше, и погане

храмове идолске порушише, осим Марнасовог, највећег и најлепшег храма. Многи говораху да тај храм не треба рушити, већ очистити од идолских поганштина, и осветити за цркву Божју. Пошто је то већина хтела и решила, свети Порфирије се мољаше Богу, молећи Га да му открије вољу Своју поводом тога. И када у светој цркви служаше божанствену службу, једно мало дете из народа повика: Да се спали и сруши Марнасов храм, јер је оскврњен силном крвљу људи принесених на жртву демонима! И темељ његов да се раскопа и разбаца, а на том месту да се подигне нови божанствени храм!

Том детету беше седам година. Клирици мишљаху да га је мајка научила да тако говори, па га стадоше плашити претећи му батинама, ако им не каже ко га је томе научио. А дете стаде грчки говорити то исто, да храм Марнасов треба спалити и срушити. Тада увидеше да говори од Духа Светог, јер одлично говораше грчки, иако му је било седам година и грчки уопште није учио, него сирским језиком говораше од рођења.

Пошто повероваше дететовим речима, спалише и до темеља срушише дивно Марнасово идолиште. А темељ раскопаше и разбацаше по улицама и путевима, да би га сви газили. И незнабошци плакаху много због тога. Затим

војници, идући по незнабожачким кућама, скупљаху сакривене идоле. И када покупише велике количине, сложише их на гомиле, па запалише. Тако у незнабожачком граду Гази идолопоклонство би искорењено. А Кинегеје, пошто незнабожне градоначелнике умири и за злостављање хришћана одмазди, врати се к царевима. Један пак део војске остави у граду, на молбу светитељеву, да не би идолопоклоници опет некако устали на хришћане.

Затим светитељ Христов приступи грађењу цркве у облику крста на месту где се налазило Марнасово идолиште. План за цркву беше послала царица Евдоксија, и уз план тридесет мермерних стубова, од којих су два блистали као смарагди. И за пет година би подигнута црква, несравњено лепша од пређашњег Марнасовог храма. Пошто је архијереј Божји освети, он отслужи божанствену службу, узносећи велику благодарност Богу што се на том месту, на ком су раније приношене погане крваве жртве лажним боговима, поче приносити Бескрвна Пречиста Жртва истинитом Богу.

Светитељ Божји подиже и гостопримницу оним златом што му благочестива царица беше дала. И збрињаваше путнике, и храњаше сиромаше. И стадо Христово пасаше речју Божјом, и увећаваше се број верних с дана на дан, јер се

многои незнабошци, напуштајући идолско безбожје, обраћаху Христу Богу. Остали пак незнабошци јеђаху себе од гнева и зависти, гледајући како хришћанство дивно цвета и расте а незнабоштво вене и смањује се. И још једанпут покушаше да напакосте светом пастиру и његовом стаду, и то због овога: једном настаде распра између црквеног економа и идолопоклоника Сампсихија, угледног грађанина, поводом неке ствари која се тицала црквене имовине. И створи се узбуна и метеж на обе стране, јер се слегеше и хришћани и незнабошци, сваки помажући своме, хришћани – економу, незнабошци – Сампсихију. Али пошто беше више незнабожаца они надвлађиваху хришћане, па дохватише коље и оружје, и убише седморицу хришћана, а многе тешко ранише. Затим алачући и грајећи полетеше на епископов двор, са намером да убију светог Порфирија. А он сазнавши за то, рече ђакону Марку: Бежимо, брате, и сакријмо се мало, док не прође гнев Господњи. – И преко зида пређоше и побегоше на другу страну, и сакрише се код једне сиромашне девојке Салафте, која беше незнабошкиња, и сироче без родитеља. Она је имала бабу, која болесна лежаху на одру, и гледаше је, издржавајући је трудом руку својих. Ова девојка сакри у својој кући светог епископа

и његовог ћакона, даде им јело и пиће. И свети Порфирије остаде код ње тај дан и ноћ, и цео идући дан. А друге ноћи, пошто се већ беше смирила узбуна и граја, светитељ са Марком оде своме дому, и нађе да му је све опљачкано и однесено, а блаженог Варуха затече свег изранављеног и једва живог.

О свему томе хришћани убрзо известише царског намесника у Кесарији. Он посла војску, која похвата виновнике побуне и убистава. И ове казни смрћу. А друге пошто жестоко изби, отпусти живе. И од тог времена незнабошци потпуно умукоше. Ово би године 407.

И остало време живота свог светитељ Христов Порфирије поживе у миру и пријатној тишини. А гореспоменутој девојци Салафти, код које се сакри од убилачких руку, заблагодари просветивши је светим крштењем. И болесну старицу, њену бабу, исцели и крсти, и даде им издржавање од црквене имовине. Хтеде и да уда Салафту, али она волије да се обручи Христу. Томе се светитељ веома обрадова, посвети је на службу Христу, и уврсти у лик светих девојака. И она угоди Богу све до краја свога живота, очувавши непрекорно девственост своју у посту и молитви, уз помоћ богопријатних молитава угодника Божјег Порфирија, који дан и ноћ узношаше Богу непрестане молитве за своје

стадо.

Светитељ Христов чињаше и чудеса. Молитвом својом он сачува живе и читаве три детета која беху пала у дубок бунар. А жену једну, јеретикињу манихејку, испуњену демонског лукавства и јеретичких измишљотина, која је правоверје хулила и многе на своје зловерје прелашћавала, он умртви молитвом, јер ова изненада паде и издахну. И многа друга чудеса у славу Божју учини свети Порфирије. И пошто је цркву Христову пасео двадесет и четири године, једанаест месеци и осам дана он, 420. год., оде к пастиренаачалнику Исусу Христу Сину Божјем, Великоме Архијереју, коме с Оцем и Светим Духом част и слава вавек, амин.

НАПОМЕНЕ:

[1]Оригинал овог житија доживео је више издања и више превода. За овај, нешто скраћен, превод имали смо при руци и последње издање оригиналног текста: Н. Grigoire – М. А. Kugener, Marc le Diacre: Vie de Porphyre, Paris 1930.

[2]Идол Марнас припадао је искључиво Гази. Житељи овога града сматрали су га великим исцелитељем свих могућих болести и богом киша; они су, за време суше, да би га умилостивили, приређивали свечане верске процесије.

[3]Венера – грчкоримска богиња љубави, лепоте, сладострашћа и нечистих пожуда.

[4]Царовао од 361-363. године.

[5]Епископ Јерусалимски Праилије управљао је Црквом у Јерусалиму од 417. до 422. г., а његов претходник био је Јован II (од 386-417). Изгледа да је писац житија избегао да помене овог Јована због његове умешаности у јерес оригенизма и пелагијанизма.

[6]Свети мученик Тимотеј пострадао у Гази за царовања Диоклецијана (284-305); спомен његов празнује се 19. августа и 19. септембра.

[7]Византијски цар Аркадије царовао од 395. до 408. год.

[8]Св. Јован Златоуст управљао цариградском Црквом од 398. до 404. год. Слави се 13. новембра.

[9]Подразумева се Теодосије Велики, који је царовао од 379. до 395. г.

[10]Грацијан царовао западном половином царства од 375. до 383. год.

[11]Бог сунца – Хелиос, обожаван у многим местима.

[12]Просерпина – богиња подземног света, а исто тако и биља.

[13]Хеката – грозно подземно божанство, које влада над злим демонима.

[14]Фортуна – богиња судбине, нарочито среће и напретка.

